

Redactioneel

Wat is de betekenis van plek en plaats in een *global village*, waarin we de overgang beleven van *spaces of places* naar *spaces of flows* (Manuel Castells)? Deze vraag komt in dit nummer van *Krisis* op twee manieren aan de orde. In de eerste plaats door aandacht te besteden aan recent werk uit het Duitse taalgebied; in de tweede plaats door een dossier te wijden aan René Boomkens' proefschrift over 'stedelijkheid'.

Is het in het elektronische tijdperk nog van belang *waar* een filosoof denkt en schrijft? Bestaat er nog zo iets als een aan-een-plek-gebonden filosofische traditie? Als u de voorkant van deze *Krisis* moet geloven, menen wij blijkbaar van wel. Wij lokken de lezer immers met 'Duitse filosofie' (of schrikken hem daarmee af). Maar wat mag de 'Duitse filosofie' dan wel zijn? Zou de redactie kunnen aangeven waarin deze bijvoorbeeld verschilt van 'de' Franse of 'de' angelsaksische filosofie? Nee, dat kunnen we niet, maar daarmee is nog niet gezegd dat de filosofie *footloose* is geworden. Hoe moeilijk ook om scherp te definiëren, de in dit nummer opgenomen artikelen van Duitse hand lijken tot op zekere hoogte een gemeenschappelijke noemer te kennen: Duitse filosofen, of althans deze Duitse filosofen, zijn meer modern dan postmodern. Ze hebben van het grote verhaal en het grote gebaar nog geen afscheid genomen.

Dat blijkt in de eerste plaats uit de bijdragen over Luhmann, zowel uit het openingsartikel van Rudi Laermans en Gert Verschraegen over deze systeembouwer als uit de recensie van Ton Korver over Tannelie Bloms proefschrift gewijd aan Luhmanns theorie over 'complexiteit en contingentie'. Ook een andere Duitse systeembouwer, Vittorio Hösle, komt op twee manieren aan bod: in een interview dat Fernando Suarèz-Müller en Frank Rebel met hem hadden en in een recensie van Berrie Heesen over zijn stichtelijke kinderfilosofie. De derde Duitse auteur is Beate Rössler die het sterk angelsaksisch gedomineerde debat over rechtvaardigheid naar haar (Duitse?) hand zet.

Het mogelijk gemeenschappelijke van deze drie Duitse auteurs onderscheidt ze natuurlijk slechts tot op zekere hoogte van andere filosofen uit andere landen. Maar er lijkt wel een verschil te zijn met Nederlandse collega's die sterker dan sommige Duitse filosofen uit heel verschillende tradities putten. Of beter gezegd: *moeten* putten door de geografische nietigheid van hun land en de beperkte omvang van het Nederlandse taalgebied.

Dat het 'doorvoer-haven'-karakter van de Nederlandse filosofie niet tot kleurloze bricolages hoeft te leiden, bewijst het recente proefschrift van oud-*Krisis*redacteur

René Boomkens: *Een drempelwereld. Moderne ervaring en stedelijke openbaarheid*. Hij begint zijn beschouwingen over de stad – als kern van de moderniteit – in Duitsland bij Walter Benjamin, maar dwaalt vervolgens in zijn boek ook rond in Parijs, Amsterdam, New York en Los Angeles. Uit vier in dit nummer opgenomen reacties op zijn boek blijkt dat Boomkens' brede schets en eigenzinnige presentatie de nodige vragen oproepen. Twee reacties hebben, ook letterlijk, de vorm van een oppositie bij een promotie: Annemarie Mol stelt onder andere vragen over de plek van de empirie in Boomkens' studie, terwijl Ed Taverne meent dat Boomkens ten onrechte weinig aandacht besteedt aan recent werk van politiek-economen over de geografische articulatie in een door globalisering gedomineerde ruimte. Lieven de Cauter opponeert niet tegen Boomkens' boek maar schrijft door hem geïnspireerd een opstel over het samengaan van globalisering enerzijds en afsluiting in velerlei vorm anderzijds. Juist de globalisering maakt dat bepaalde plekken erg goed worden afgeschermd; het centrum verdedigt zich tegen de periferie. Stine Jensen stelt geen topografische vragen naar het *waar*, maar staat stil bij de kwestie *wie* de stedeling van Boomkens is: zijn zijn verhalen niet vooral sterke jongensverhalen?

Naast de artikelen en het dossier staan in deze *Krisis* impressies van Jet Bussemaker over beginselen in de politiek en de column van Anthony Mertens. Bovendien bespreekt Ton Bevers een recent proefschrift over, inderdaad, nog een Duitse theoreticus: Simmel.

Tot slot nog een omissie onzerzijds. In het vorige nummer ontbrak de naam van Frans van Zetten als vertaler van het artikel van Adrian Favell.